

Historie psychologie

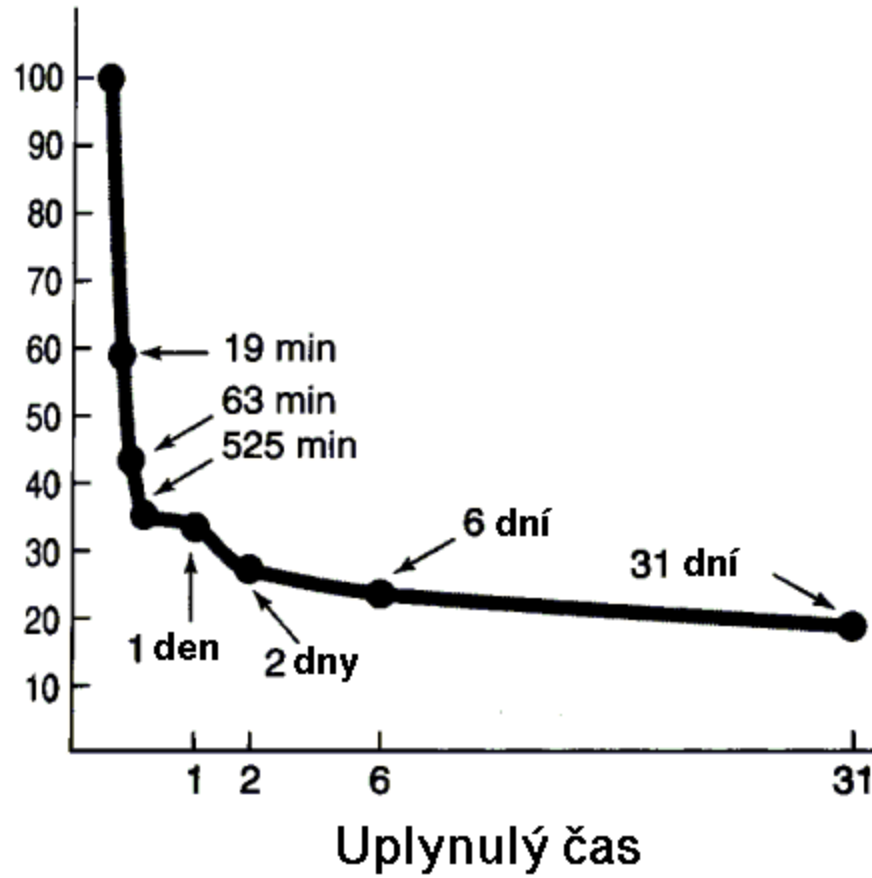
Počátky vědecké psychologie

Hermann Ebbinghaus (1850 - 1909) v roce **1908**
poznámenal, že **psychologie má dlouhou
minulost, ale krátkou historii**

- německý **filosof** a **psycholog**, patřící mezi průkopníky ve **výzkumu paměti**.
- **doktorát z filosofie** získal roku 1873 na univerzitě v Bonnu

Ebbinghausova křivka zapomínání

Ebbinghausova křivku zapomínání

ilustruje zjištění, že **nejvíce zapomínáme několik hodin po naučení** se dané informace.

Jeho další zjištění nazýváme **Ebbinghausův zákon**. Týká se rozsahu verbálního učení: **Počet opakování nestoupá úměrně množství látky, ale nepoměrně rychleji.** Zjistil rovněž, že **kapacita krátkodobé paměti je 7 prvků**, protože soubor do sedmi slabik se byl schopen naučit na jedno opakování

Ebbinghaus nejprve vytvořil **soubor 2300 nesmyslných slabik**, zapsaných na kartičkách, ve kterých byla vždy **samohláska vložena mezi dvě souhlásky**. Vždy si vzal určitý počet kartiček, zapsal si jejich znění do sešitu a celou řadu slabik se naučil nazpaměť. Poté zaznamenal, jak dlouho mu učení trvalo a za nějaký čas obvykle celý pokus s totožnou řadou zopakoval. Tuto metodu Ebbinghaus použil ke kvantifikaci paměti.

Lidé se o psychologické poznatky zajímali už od pradávna a během 18. a 19. století byla provedena řada výzkumů, které je možné označit jako psychologické

Jako **samostatná věda** se pak psychologie pod vlivem věd přírodních (zejména **medicíny** a **fyziologie**) **vydělila z filozofie** ve **druhé polovině 19. století**. Proto jsou dodnes v *psychologii* *patrná dvě hlavní paradigmatata*, a to **duchovědné** (spíše filozofické) a **přírodovědné** (objektivistické, experimentálně podložené a odvozené spíše z věd přírodních)

Zdrojem vlivů, kulminujících ve vědecké psychologii poloviny devatenáctého století jsou **antická** a **předrenesanční psychologie**.

Do poloviny 19. století byla psychologie **součástí filozofie** Za jejího **zakladatele** ve filozofických vědách byl považován **Aristoteles** (384 – 322 př. n. l.). Jeho výzva adresovaná člověku a prostupující podstatnou část jeho psychologického myšlení je: „*Staň se, čím jsi.*“

Antická psychologie

Aristoteles

384 – 322 př. n. l.

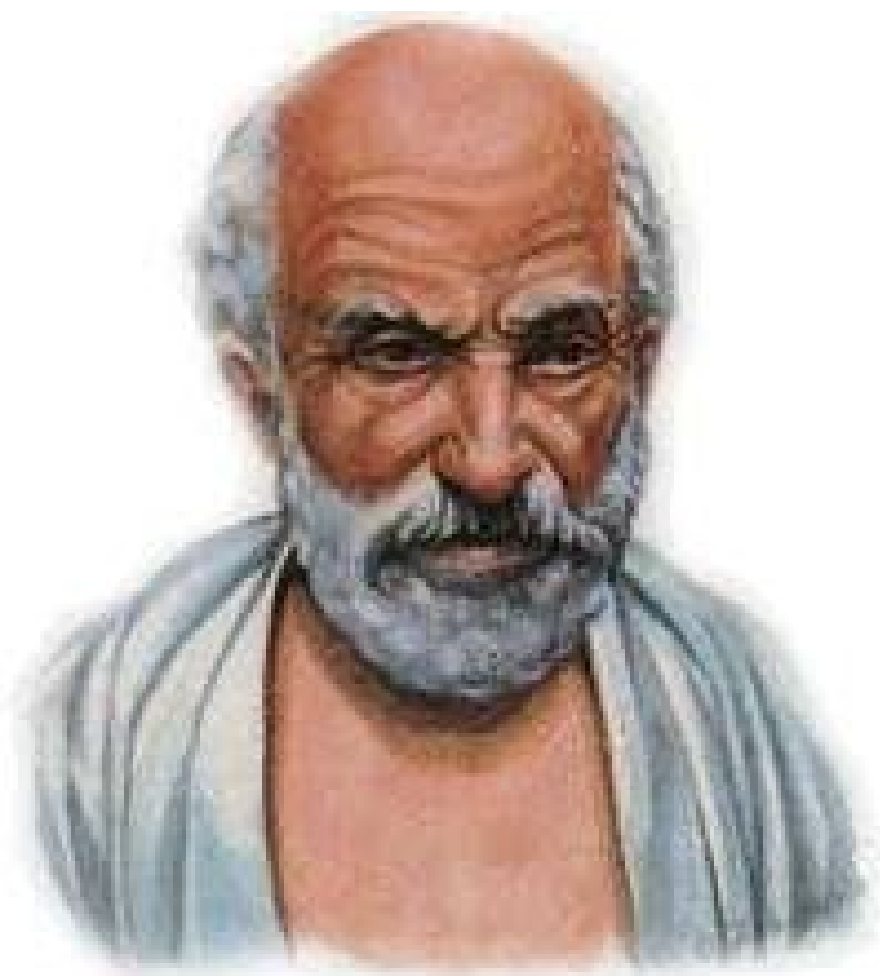
„Peri psychos De anima“ – rozebírá různé stupně duše

Hyppokrates

480 – 370 př. n. l.

„O starší medicíně“
lékař, nedá se
oddělovat tělo a duše,
teorie 4
temperamentových
typů, tj. choleric,
melancholik, sangvinik,
flegmatik,

Galenos

130 – 201 n. l.
dopracoval
Hyppokratovu
teorii

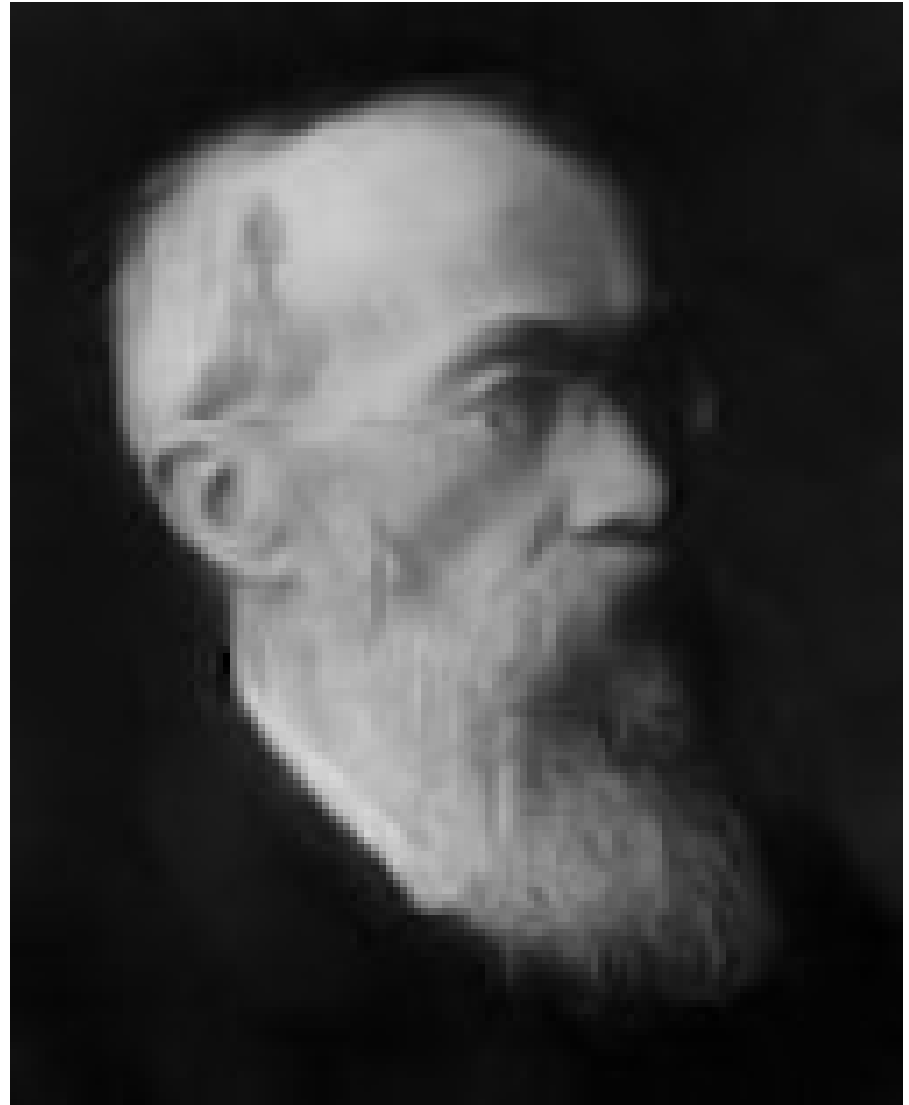
Vědecká psychologie, snažící se o kauzální výklad psychických jevů a přírodovědně orientovaná, se mohla rozvinout díky fyzice, fyziologii, evoluční biologii, atomismu, kvantifikujícím a laboratorním přístupům včetně přístrojových prostředků, použitým k řešení vědeckých problémů. Vznik vědecké psychologie byl podpořen také kritickým empirismem, asocianismem a materialismem.

Empirismus je gnozeologický (týkající se vědeckého poznání a poznávání) směr ve filozofii a psychologii, který za **jediný zdroj poznání pokládá smyslové zkušenosti**. Stojí v protikladu k racionalismu, který klade důraz na rozumovou složku poznání,

Na rozdíl od filosofického empirismu, který se týká veškerého poznání a zkušenosti, **empirismus jako součást metodologie přírodních věd** rozumí "empirií" čili zkušeností pouze opakovatelný pokus s měřitelnými výsledky.

Omezení poznání na oblast pouhé zkušenosti je podle **kritiků empirismu** neudržitelná. Nelze totiž ze zkušenosti odvodit základní postulát, totiž: „Všechna zkušenost je pravdivá.“ Pokud by tato věta neplatila, veškerá další tvrzení empiristů nebudou pravdivá. Hlavní zásada empirismu je tak sama v sobě rozporná.

Počátky vědecké
psychologie jsou
obvykle datovány
rokem **1879**, kdy
Wilhelm Wundt
(1832 – 1920) založil
první psychologickou
laboratoř na
univerzitě v Lipsku
v Německu.

Zakladatel vědecké psychologie Wilhelm Wundt zhruba okolo roku 1880 se svým výzkumným týmem v laboratoři v Lipsku.

W. Wundt se při své práci do vysoké míry opíral o **introspekci** (pozorování a zaznamenávání povahy svého vlastního vnímání, myšlení a cítění). Vznik laboratoře měl takový význam, protože v té době určovaly experimentální disciplíny (zejména přírodovědné) co je vědní a co ne. **Chtěla-li se psychologie stát uznanou vědou, musela i ona prokázat, že je schopna pracovat experimentálně, v laboratoři.**

Laboratorní práce nabízela záruku že objektivní metodou budou získány poznatky, spolehlivě ověřitelné a opakovatelné podobně jako je tomu v chemii, fyzice nebo filozofii.

- Kromě Wundta jsou svými výzkumy důležití fyziolog
- **Hering** a fyzik **Ernst Mach**, působící v druhé polovině 19. století v Praze, studovali počítky a vjemy.
- **Külpe** hlavní představitel Würzburšské školy, zkoumal myšlenkové procesy, **Ebbinghaus** paměť a učení.

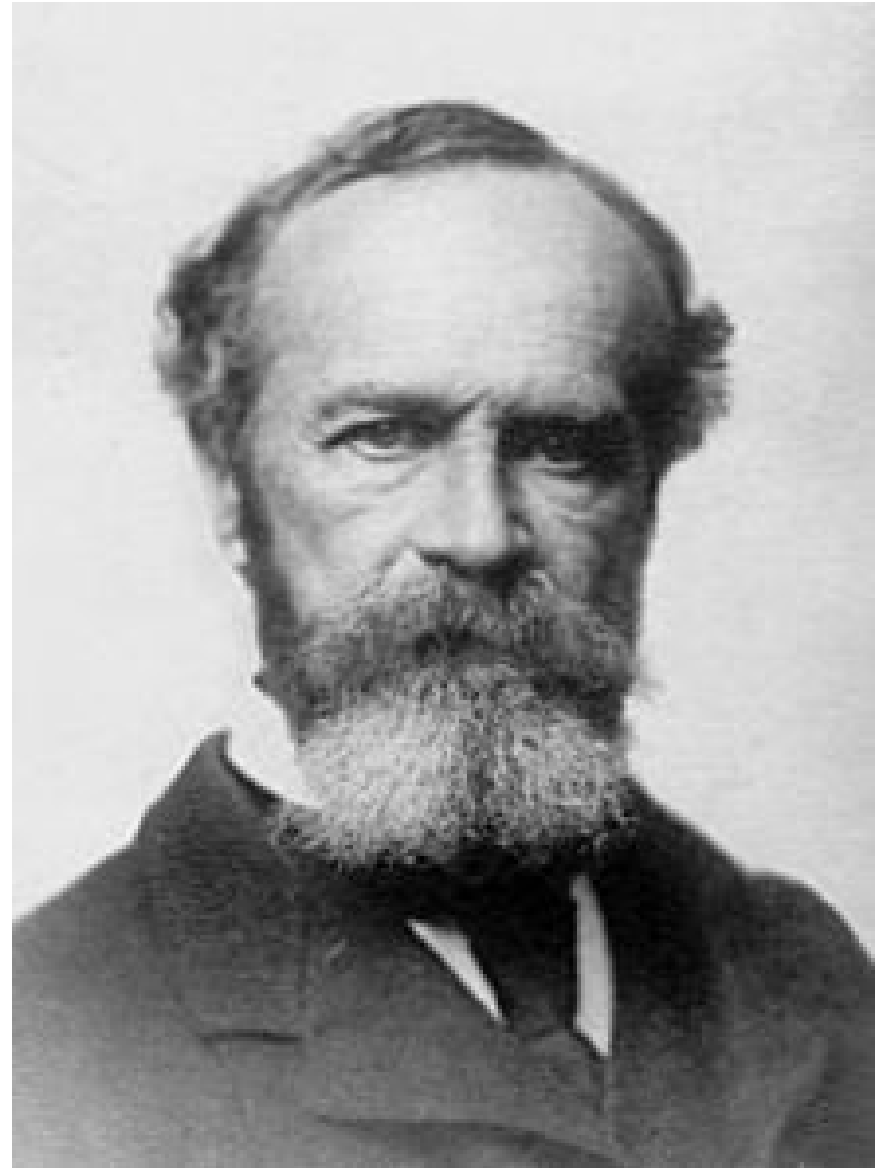
Nová evropská psychologie byla značnou měrou fyziologická, experimentální, elementová, asocianistická, hlavní metodou byla instrospekce, i když jiné metody se též užívaly. Byla zaměřena hlavně na procesy vnímání.

William James

(1842 – 1910)

přenášel, podobně jako i jiní Američani, evropskou psychologii do Spojených států, kde se však dále vyvíjela spíše ve smyslu **fukcionalismu**.

James zdůraznil **nutnost studia návyků, emocí a vědomí**.

Strukturalismus a funkcionalismus

Metoda **introspekce** se **neosvědčila**, obzvláště při sledování rychlých duševních procesů. A tak v raném vývoji psychologie začaly hrát důležitou úlohu směry **strukturalismus** (rozkládání, resp. analýza duševních struktur) a funkcionalismus (studium operací mysli, sloužících adaptaci organismu na okolní prostředí a fungování v něm).

Hlavním propagátorem
strukturalistického
směru byl
E. B. Titchener
(1867 – 1927) ,
psycholog z Cornellovy
univerzity a Wundtův
žák, který pro tento
směr psychologie
zavedl tento název.

- Ovšem jiní psychologové s tímto analytickým přístupem strukturalismu nesouhlasili. **William James**, psycholog na Harvardské univerzitě, se domníval, že by se na analýzu prvků vědomí měl klást menší důraz a naopak větší pozornost by měla být věnována jeho proměnlivé, osobní podstatě, jeho přístup byl nazván **funkcionalismus**, který zejména rozšířil rámec psychologie o chování, co by předmět zkoumání

Pro strukturalismus a funkcionalismus byl charakteristický **systematický přístup k předmětu studia** a **psychologii** chápali jako **vědu o vědomé zkušenosti**. Kolem roku 1920 však tyto školy byly nahrazeny novými školami.

Hlavní směry vědecké psychologie:

1. Asocianismus - **J. F. Herbart a Ebbinghaus.**
2. Tvarová psychologie = gestaltismus
3. Behaviorismus
4. Hlubinná psychologie a) psychoanalýza
b) Individuální psychologie c) analytická
teorie d)
5. Humanistická psychologie

1. Asocianismus

je v psychologii považován za jednu z nejstarších teorií učení, jelikož se opírá o filosofický směr ze 17. století, který hlásá "*nic není ve vědomí, co dříve nebylo ve smyslech*". Podstatou fungování všech duševních jevů je **asociace**, z jednoduchých útvarů se spojuje více počitků = **vjem**. Hlavními představiteli byli **J. F. Herbart a Ebbinghaus**.

- Je první novověkou teorií snažící se o stanovení zákonitostí duševního života a učení. Je utvořen pod vlivem filosofického empirismu a senzualismu. Podle tohoto směru mají **duševní jevy svůj původ v pocitech - ty zanechávají stopy v podobě představ, které přetvářejí vyšší psychické jevy tím, že mezi nimi dochází ke vzniku spojů neboli asociací. Člověk se učí tak, že se představy sdružují podle asociačních zákonů dotyku v čase a prostor. Takže učení je chápáno jako upevňování a paměťové uchovávání asociovaných pocitů a představ. Organizace asociací je závislá na navozování vhodných situací, za nichž dochází k paměťovému uchovávání počitků a dojmů. Hlavní důraz je kladen na **paměť****

1897 v Lipsku založen psychologický institut, kde zkoumali **základní elementy duševního dění – počitky** – a zákonitosti jejich spojování = zákonitosti vytváření asociací:

Zákonitosti vytváření asociací:

- zákon kontrastu – když vidím černé vzpomenu si na bílé
- Zákon dotyku v prostoru a čase – při vrácení se na místo či podobné místo si vybavíme minulou vzpomínku

Zkoumali jak se lidé učí, jak rychle apod. Čím víc si toho opakujeme, tím více si toho pamatujeme – zastaralé, hloupé biflování (?) Hodně z toho je založeno na asociačních zákonech

2. Tvarová psychologie = gestaltismus

- Tvarová psychologie (též gestalt psychologie, gestalt principy nebo gestaltismus) prosazuje **zásadu tzv. celostnosti.**
- Vystupuje **proti orientaci psychologických laboratoří na vyčleňování jednoduchých elementů prožívání a chování**, tedy proti tzv. **elementové psychologii**, hodlající vyčlenit určité základní jednotky (např. reflexy) a z nich pak jaksi skládat větší celky.

Tvarová psychologie tvrdí, že **elementy jsou jen výsledkem umělé abstrakce a konstrukce. Psychologická realita se vyznačuje přirozenými celky fungujícími vždy v organických souvislostech. Vše živé směřuje k tvarům, celkům, formám, a touto tendencí se řídí vnímání, myšlení, chování i usilování vůle.**

Představitelé

- Max Wertheimer (1880 – 1943)
- Wolfgang Köhler (1887 – 1967)
- Kurt Koffka

Gestalt zákony

- **Zákon blízkosti** - tendence vnímat podobné objekty jako skupiny nebo série
- **Zákon podobnosti** - smíšené skupiny podobných a odlišných objektů vidíme po skupinách
- **Zákon pokračování/směru** - v obrazcích hledáme čáry s nepřerušným pokračováním
- **Zákon výstižnosti** (Prägnanz) - tendence vidět nejjednodušší tvar
- **Zákon dobrého tvaru** - tendence doplňovat obrazce
- **Vnímání figury a pozadí** - schopnost mysli zaměřit pozornost na smysluplný tvar a ignorovat zbytek
- **Konstantnost velikosti** - schopnost vnímání perspektivy

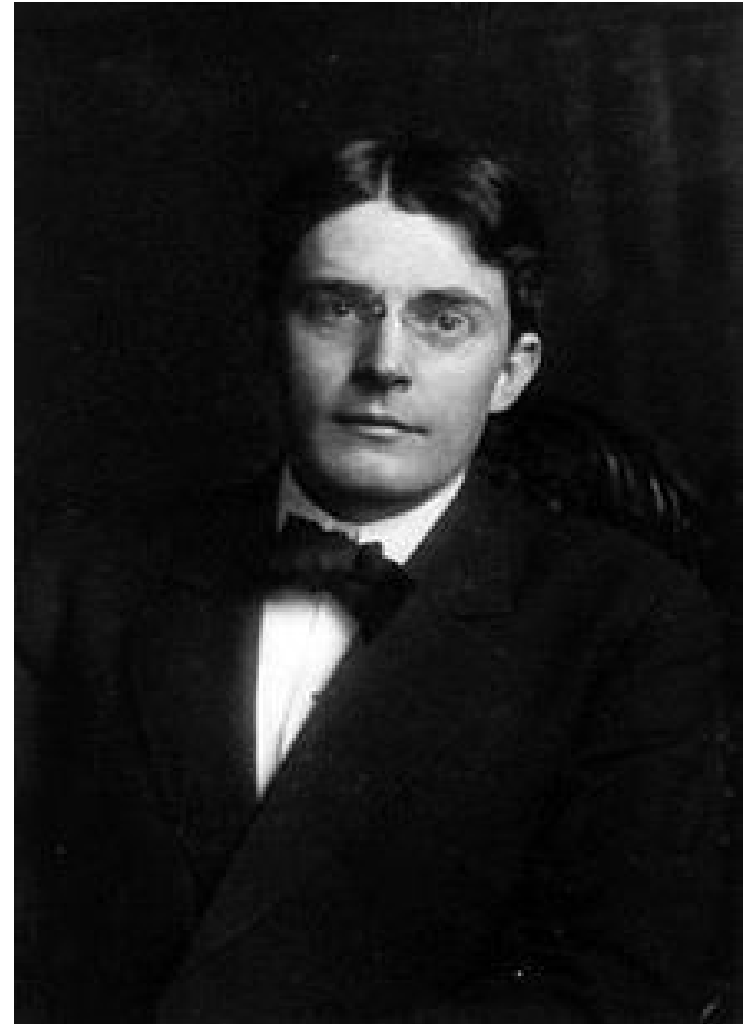
- Psychické celky existují jako dobrý tvar v myšlenkách a člověk má tendenci hledat v průběhu vnímání dobré tvary a doplňovat si je. Např. čtyři čáry ve tvaru čtverce – hodně lidí si řekne, že je to nedodělaný čtverec
- **Wolfgang Koulet** – 20 léta 20. století – experimenty se šimpanzy – učení vzhledem

3. Behaviorismus

je přístup v psychologii založený na tvrzení, že chování lze vědecky zkoumat bez odkazu na vnitřní duševní stavy. Jde o druh materialismu, popírající nezávislý význam mysli. Snaží se zkoumat proces adaptace člověka na prostředí a oproti funkcionalismu behaviorismus studuje objektivně – používá laboratorní výzkum chování tzn. měří všechno.

Behaviorismus je myšlenkový směr, v jehož centru zájmu stojí *chování* = „*behaviour*“ (protože jen to je objektivně pozorovatelné), jeho pozorování a analýza. *Psychologie* je podle pojetí *behaviorismu* čistě objektivní, experimentální přírodní věda. Jejím cílem je předvídání a ovládání chování.

Zakladatelem behaviorální psychologie je **J. B. Watson**, kritizující introspekci (člověk který pozoruje sám sebe je subjektivní), oproti tomu se stavěl na stranu **extrospekce**. Ta říká, že vnější pozorování je objektivní, dá se tedy změřit.

Prováděl pokusy na zvířatech i lidech – zkoumal jejich metody učení. Chování vysvětloval vzorcem $CH = S = R$ (CH – chování, S – stimul, R – reakce), tzv. S – R model, který byl dále rozšiřován dalšími behavioristy a neobehavioristy mezi něž patřil i E. L. Thorndike či B. F. Skinner. Za přispěvatele do těchto teorií lze považovat i ruskou školu I. P. Pavlova. Čím více je stimulů (podnětů), tím větší je i odpovídající reakce.

Zákon podmiňování (I. P. Pavlov)

Na tuto zákonitost se přišlo prakticky náhodou při dlouholetém výzkumu zažívacího ústrojí a procesu trávení zvířat, kdy si kolem roku 1900 ruský fyziolog Pavlov a jeho asistenti všimli tzv. fenoménu slinícího psa. Celá druhá část jeho kariéry pak byla zasvěcena právě studiu jevů nazvaných podmíněné reflexy. Nejčastěji se jednalo o stimulaci zrakových a sluchových vjemů např. pomocí blikání metronomu, promítání kruhu na zdi či zvuku sirény. Zvířata na podnět reagovala sliněním v očekávání potravy, opět docházelo k posilování a následnému vyhasínání mozkových reflexů. Do Spojených států se takto koncepce dostala až relativně pozdě, přesto byla řadou odborníků pozitivně přijata. Jednotlivé zákonitosti pak byly upřesněny a přepracovány.

- Jedním z předpokladů mnohých behavioristů je teze, že **svobodná vůle je pouhou iluzí** a že **veškeré chování je určeno kombinací sil zahrnující genetické činitele a prostředí**, ať již asociací, nebo vnucením. **Mnoho z představitelů** tohoto směru také právě z tohoto důvodu trpělo **velkými existenciálními depresemi**.
- Ve 20. letech 20. století vznikl nový proud označovaný jako **"škola lidských vztahů"** a za ideového zakladatele je považován **Elton Mayo**, přestože v Evropě se psychologicko-sociální přístupy objevily dříve. Když se zpětně americké návody na "plácání podřízených po ramenou" objevily, nedůvěřivý evropský dělník na rozdíl od amerických to považoval jen za trik.

George Elton Mayo (1880 - 1949) byl americko - australský psycholog a sociolog, zakladatel teorie managementu Škola lidských vztahů.

- Přišel na fakt, že **zlepšení pracovních podmínek vede ke zvýšení produktivity práce**. Pokud se skupina podrobená tomuto systému vrátí zpět do horších podmínek, jejich produktivita zůstává i nadále stejná. Změnil průmyslovou teorii, nestrašilo se "holí", vytvářel se vztah důvěry. Sankce byly opuštěny a vyžadovala se odpovědnost. Produktivita je funkcí představ, které získáváme po práci. Zaměstnavatel se má chovat k podřízeným jako otec k dětem (např. Tomáš Baťa).
- Poutač Elton Mayo - Teorie lidských vztahů. Mikroblog Výzkumy, které Elton Mayo prováděl mezi lety 1927 až 1932 ve firmě Western Electric v Chicagu u kolektivu žen, prokázaly **důležitost mezilidských vztahů na pracovišti**.

- Mayo změnil pracovní prostředí, režim a ostatní podmínky práce. A došel k závěru, že tyto **faktory prostředí a ekonomické faktory nejsou pro vyšší pracovního výkonu určující** (ženy pracovaly za horších podmínek lépe). Jeho nálezy nekorespondovaly s Taylorovou teorií, ten se snažil motivovat pracovníky pouze hmotně.
- Na základě výsledků experimentů se Mayo snažil dát zaměstnancům více svobody a vytvořit dobrou sociální atmosféru. Objevil, že pracoviště je **sociální prostředí a sociální faktory jsou více motivující než faktory ekonomické**.
- Když ženy vydělil od ostatních pracovníků, zvýšilo to jejich sebeúctu, když mohly mít přátelský vztah s vedoucím, cítily se šťastnější v práci. Zabezpečil si jejich **spolupráci a loajalitu**, to vysvětlilo zvýšení produktivity.

- Dokázal, že zaměstnanci pracovali lépe, když měli **dobré vztahy s vedením**, když **vedení zacházelo se zaměstnanci s respektem** a když dostali zaměstnanci **možnost spolurozhodování**. Za velmi důležité pokládal **uznání v rámci pracovní skupiny**. V rámci pracovní skupiny se ustavují jisté normy pracovního výkonu, jejichž dodržování se promítá do výše sociální pozice jedince ve skupině.
- **Ke zvýšení výkonu nevedou environmentální faktory** (zkoumal také např. vliv osvětlení), **ale mezilidské vztahy**.
- Elton Mayo je pokládán za **zakladatele teorie human relations (lidských vztahů)**.

- Největší vliv na vědeckou psychologii Severní Ameriky získal asi až do roku 1950 behaviorismus. Zakladatel John B. Watson nesouhlasil s názorem, že předmětem studia psychologie je vědomá zkušenost, a nesouhlasil ani s psychoanalýzou v tom, že studium lidské mysli je ústředním tématem psychologie. Tvrdil například, že psychologie zvířat a psychologie dětí jsou samostatné vědecké disciplíny a že se mohou stát vzorem pro psychologii dospělých, při svých studiích ale ještě o vědomí nehovořil. Vzhledem k tomu že chování je pozorovatelné a vědomí není, introspekce přestávala stačit a nový směr se rychle uchytil.

- Podle **Watsona** je téměř **všechno chování výsledkem podmiňování** a **prostředí formuje chování jedince posilováním určitých návyků**.
Dáme-li např. dítěti sušenku, aby přestalo plakat, jeho chování tak spíše posílíme – odměníme.
- Odměněná reakce byla považována za nejmenší jednotku chování, na jejímž základě mohou vznikat mnohem složitější vzorce chování. Behavioristé uvažovali o **psychologických jevech** v pojmech **podnětu a reakce**, čímž došlo ke vzniku názvu „**S–R psychologie**“ (Stimulus–Response, česky podnět – reakce).

Tento přístup **nebere v úvahu duševní procesy**, o lidském vědomí někdy mluví jako o neproniknutelné schránce (ČERNÁ SKŘÍŇKA = ang. „**black box**“) a *sleduje pouze vstupy a výstupy*. Hlavní předností behavioristické psychologie tak byl **psychologický experiment**, který poskytoval jasně vyjádřitelné výsledky.

V důsledku kritiky radikálního behaviorismu vznikl ve 30. letech 20. stol.

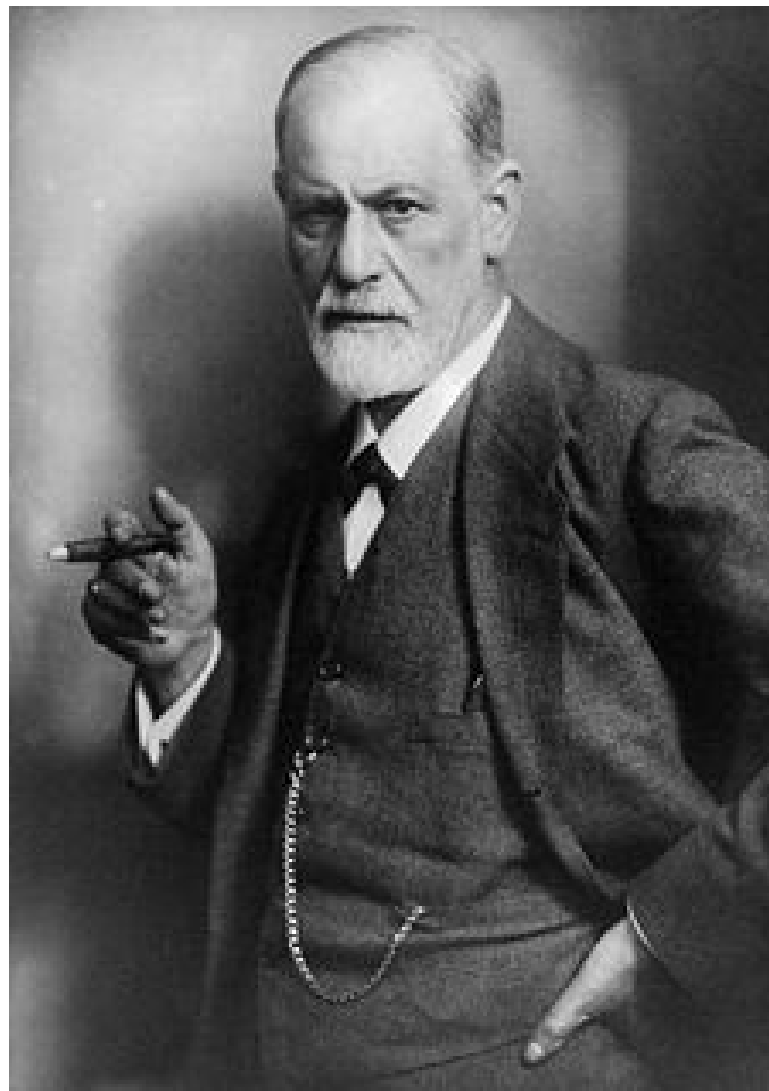
Neobehaviorismus, který se snažil překonat mechanické chápání psychiky.

Neobehaviorismus upravil rovnici **S-O-R**

(stimulus-object-response, přičemž **objekt je intervenující proměnná v podobě lidské mysli**).

4a. Psychoanalýza

- **Sigmund Freud**
(1856 – 1939)
předpokladem
bylo zrcadlo, ve
kterém se odráží
osobnost

je teorie osobnosti založená Sigmundem Freudem (1856 -. 1939). Spolu s analytickou psychologií (Jung), individuální psychologií (Adler), kulturní psychoanalýzou (Horneyová, Fromm, Sullivan) a dalšími spadá do oblasti **psychodynamické psychologie**, která za základ lidské psychiky a motivace lidského chování považuje **neuvědomované procesy** skrytě probíhající v **podvědomí, předvědomí či nevědomí**. Freudova psychoanalýza přisuzuje hlavní roli **pudům**, především **sexuálnímu pudu**, který nazývá **libido**.

- **zdroje psychické energie** – vyvažování těchto sil, **přeměny energií pudů uvnitř osobnosti a jejich využití je zdrojem všeho chování:**

A) pud sexuální – energie směřuje k sebezáchově i záchově druhu

B) pud smrti – destruktivní síly

Složky psychiky:

ONO = ID (pudová složka): nevědomá část osobnosti, princip slasti, zdroj pudové energie

EGO = JÁ (rozumová složka): princip rozumu, reality, zvažuje činy a jejich následky

SUPEREGO = NADJÁ - princip dokonalosti, osobné morálka jednotlivce

Vrstvy osobnosti:

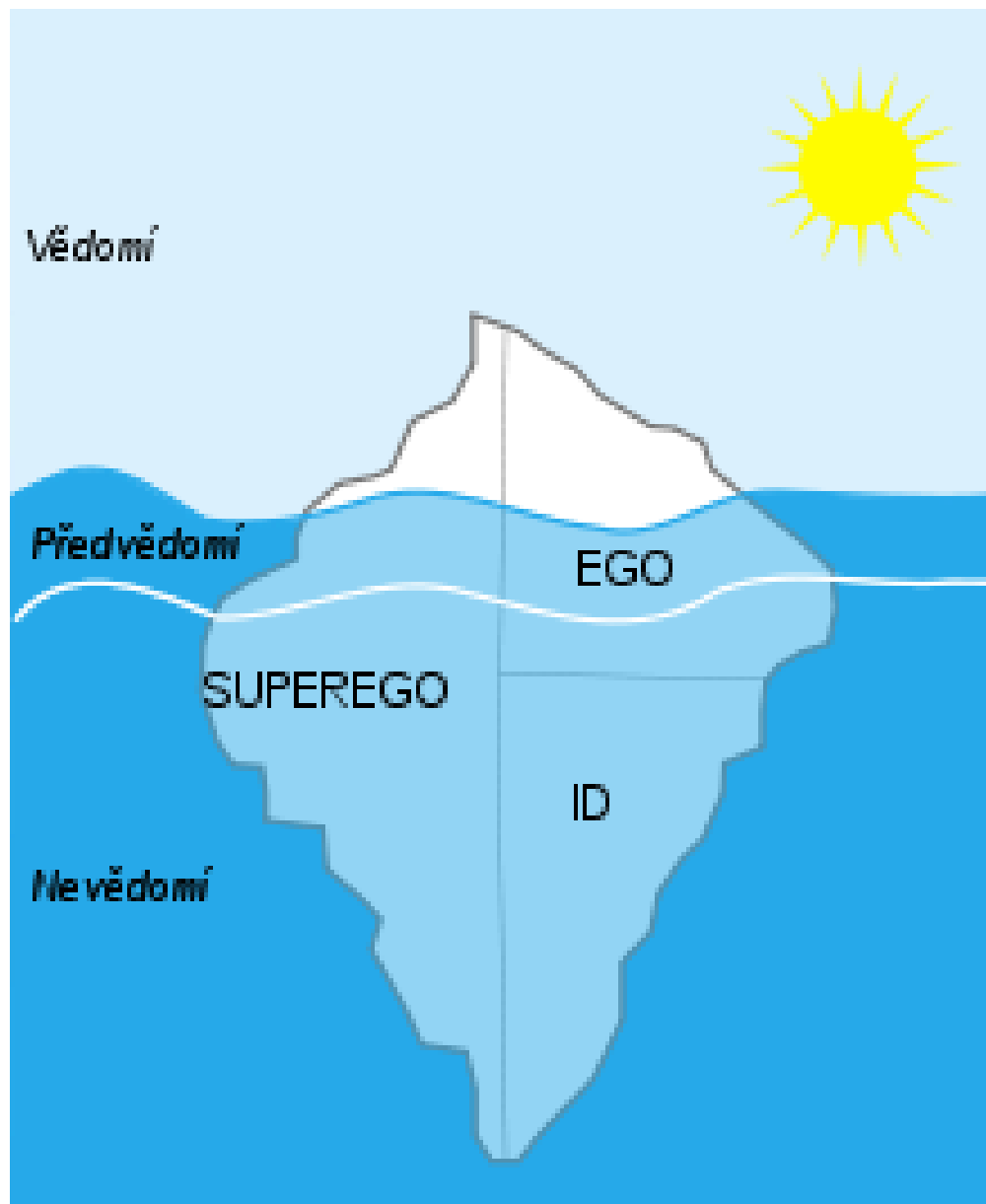
- **Vědomí** – co se nám vybavuje, co si právě teď uvědomujeme
- **Předvědomí (podvědomí)** – snadno si vybavíme
- **Nevědomí** – věci z nižšího věku si normálně nevybavujeme, proto k vybavení různé techniky, např. tranzové stavy, práce se sny apod.

Ego obranné mechanismy

- Snaží se někam zařadit **nevyřešené problémy, mechanismy, které působí na nevědomé úrovni a chrání naše ego, před přáními, která vyvolávají úzkost**
- 1. **Vytěsnění** – útěk od nepřijatelných myšlenek a přání, chlapeček miluje svou maminku, tatínka by nejradši zaškrtil, ale ví, že to udělat nemůže
- 2. **Sublimace** – energie uvolněná sexuálními přáními převedená do tvořivé činnosti, chlapeček zamilovaný do sousedky jí zryje zahradu, pomůže postavit jí bazének

3. **Racionalizace** – motivy činů jsou v nevědomí, ale vysvětlujeme si je pro sebe společensky přijatelnými motivy – člověk 3 roky nepracoval na diplomové práci, a když ji měl odevzdat, vymlouval se na aktuální důvody, že jim netekla voda, stěhoval babičku apod.
4. **Regrese a fixace** – ego se vrací na nižší, bezpečnější stádium, vrací se do minulosti, kdy mu bylo dobře a uklidňuje se stejnými způsoby, necucá si palec, ale třeba cigaretu.

Vrstvy osobnosti podle Freuda.

4b. Individuální psychologie

Alfred Adler

(1870 -1937)

žák Freuda, došlo
však k rozporu, proto
vlastní směr vychází
však z
psychoanalýzy,
názorové rozdíly

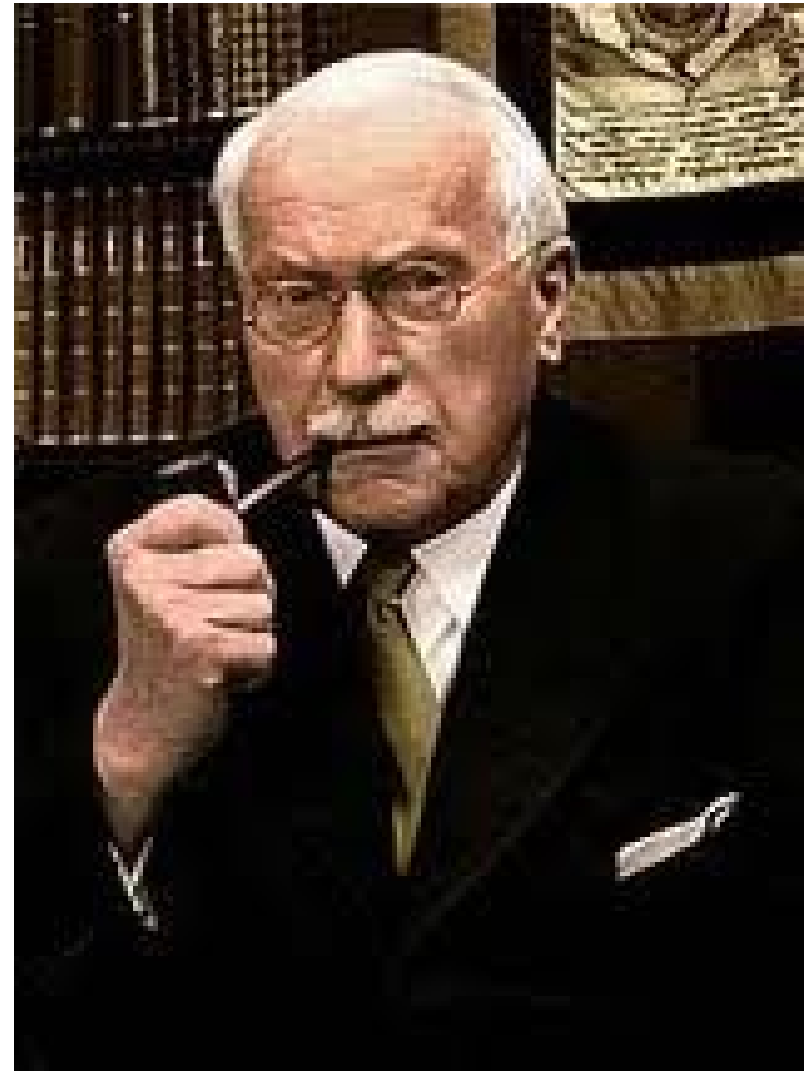
Byl žákem a spolupracovníkem Freudovým, od něhož převzal koncepci nevědomí, později se však odklonil od ortodoxní psychoanalýzy; odmítl jednostranné určení lidské psychiky sexuálními pudy, kladl důraz spíše na společenské vztahy. Studoval společenský cit, touhu člověka po moci (např. potřeba sebeuplatnění). Vytvořil vlastní koncept komplexu méněcennosti.

4c. Analytická teorie

Carl Gustav Jung

(1875 - 1961)

- Žák Freuda, došlo však k rozporu – vlastní směr

byl švýcarský lékař a psychoterapeut,
zakladatel analytické psychologie. Jeho
přínos psychologii spočívá v **pochopení
lidské psychiky na pozadí světa snů,
umění, mytologie, náboženství a filozofie.**
Má významný podíl na zkoumání příčin a
léčbě schizofrenie.

- Kolektivní nevědomí – Zděné Persona - jak si člověk představí sám sebou animus = ideální muž, anima = ideální žena, stín = postavy v pohádkách, kladní a záporné – archetypy
- Osobní nevědomí získané osobně – nedořešené komplexy
- Vědomí - Ego – střed osobnosti
- Já – das Selbst – propojuje vědomí a nevědomí

Ego – já

- Hodnotí a chápe sám sebe, vyvíjí se
- Sebehodnocení – přejímá z okolí
- Ego nejvyšší motivační princip
- Řídí se principem reality
- Zvažuje činy
- Má dynamickou funkci
- Devalvace – zklamání
- zachování

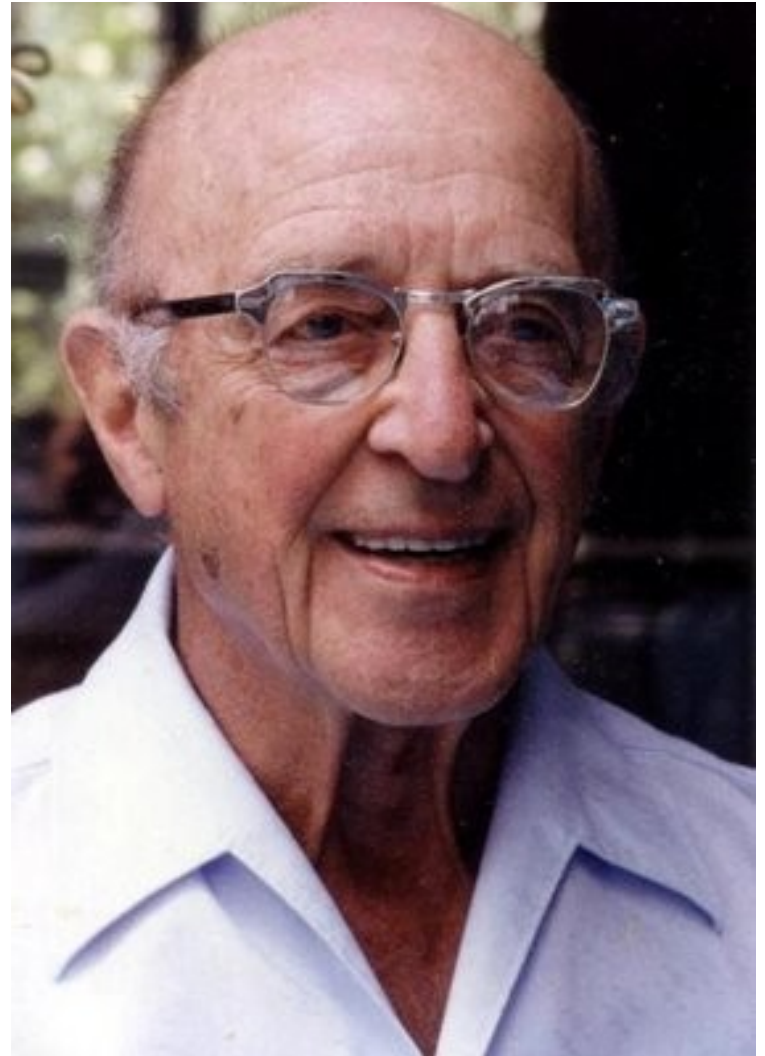
Obranné mechanismy

- Vytěsnění
- Sublimace
- Racionalizace
- Regrese, fixace
- Sebeovlivňování
- Veřejná identita

5. Humanistická psychologie

- **Carl Ranson Rogers**
(1902 – 1987)

Profesor, vzdal se místa
na protest, vlastní
ústav,

Filosoficky k existencialismu

Nedirektivní na člověka orientovaná terapie, důrazem na pohled z klientova hlediska Uplatňoval kombinace empatie (vcítění), kongruence (shody) a reflexe (porozumění, účast na pacientově světě

Podmínky vztahu, kde jde o rozvoj osobnosti

Umění být sám sebou, shoda prožitků a sdělení, umět sladit to, co prožívám se svým okolím a myšlením, přijmout se tak, jak jsem

Bezpodmínečné přijímání jedince tak, jak je

Empatické porozumění, uvědomování si pocitů

Vzrůstající otevřenost prožívání, přijímat za své, co život přinese, uvědomovat si sebe

Vzrůstající existenciální kvalita bytí, osobnost a já se vynořují ze zkušeností bez překrucování

Vzrůstající důvěra v organismus, nechat se vést svým tělem i když není neomylné

- **Abraham Maslow**
1908-1970

Harlowovi opice, během války výzkumy lidské motivace, zkoumání životů sebeaktualizujících se jedinců, „peak experiences“, mimořádné člověka přesahující zážitky

Struktura lidských potřeb – „pyramida“ – kontinuum

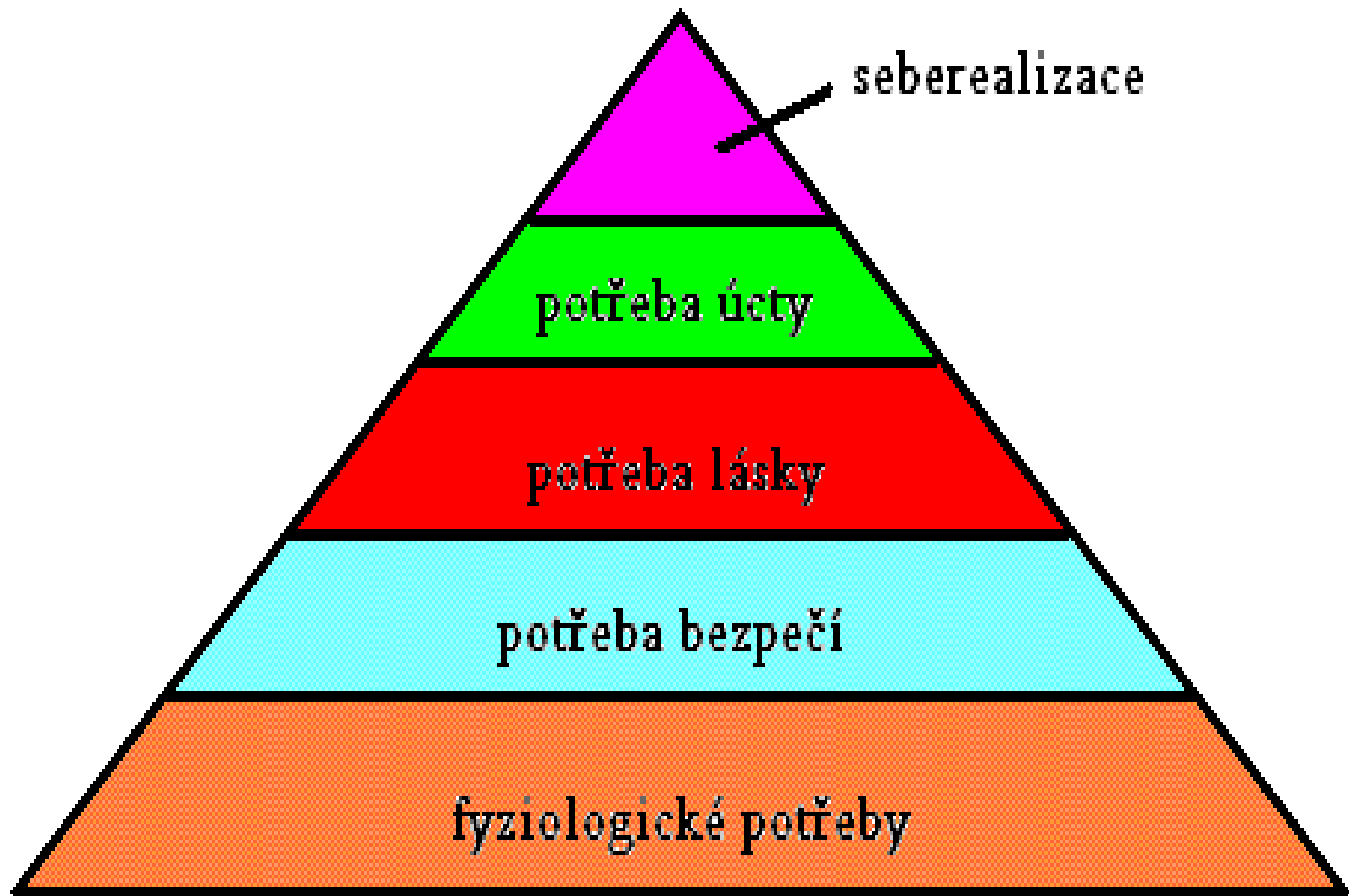
Metapotreby spjaté s „bytím“ v nejhlubším slova smyslu, nejvyšší hodnota lidského potenciálu – sebeaktualizace

Vyšší potřeby – úcta, náležení, láska

Nižší potřeby - bezpečí

Fyziologické potřeby – redukce tenze při nedostatku

- **Maslowova pyramida (potřeb)** je hierarchie lidských potřeb, kterou definoval americký psycholog **Abraham Harold Maslow** v roce 1943. Podle této teorie má člověk pět základních potřeb (od nejnižších po nejvyšší - společně pak tvoří jakousi pomyslnou „pyramidu“):
 - fyziologické potřeby
 - potřeba bezpečí, jistoty
 - potřeba lásky, přijetí, sounáležitosti
 - potřeba uznání, úcty
 - potřeba seberealizace

První čtyři kategorie Maslow označuje jako nedostatkové potřeby a pátou kategorií jako potřeby existence (bytí) nebo růstové potřeby. Všeobecně platí, že níže položené potřeby jsou významnější a jejich alespoň částečné uspokojení je podmínkou pro vznik méně naléhavých a vývojově vyšších potřeb.

Toto však není možné tvrdit zcela bezvýhradně a je dokázáno, že **uspokojování vyšších potřeb (estetických, duchovních) může napomoci v krajních situacích (nouze, nedostatek, strádání) lidského života, ve kterých je možnost uspokojování nižších potřeb omezena či znemožněna** (například v prostředí koncentračních táborů, o čemž referovali např. **Viktor E. Frankl** anebo **Konrad Lorenz**). Za nejvyšší považuje Maslow potřebu seberealizace, čímž označuje lidskou snahu naplnit svoje schopnosti a záměry.

- Abraham Maslow vycházel ze svého přesvědčení, že výkon pracovníků je možné zvyšovat až k přirozeným fyziologickým hranicím pokud budou uspokojovány nejen materiální, ale i sociální potřeby, t.j. potřeby seberealizace, sebeaktualizace, sebeuskutečnění, sociální sounáležitosti k někomu nebo k něčemu, tvořivosti, bezpečí, jistoty, postavení apod. K saturaci (naplnění, uspokojení) většiny potřeb dochází právě v pracovním procesu. Přínosem této školy je, že se snaží brát jakoukoliv lidskou organizaci jako systém zajišťující integritu osobních zájmů jakož i zájmů dotyčné organizace. Paradoxem, je, že mnozí lidé o seberealizaci nestojí, jsou motivováni jen nižšími fyziologickými potřebami, klidem a pohodlím.

Druhá polovina 20. století

Do druhé světové války byl dominantním směrem behaviorismus, především v USA, přestože například v Německu byla populární tvarová psychologie, své kořeny měla hluboko i psychoanalýza a stále existovalo více dalších psychologických směrů.

Po válce se zájem o psychologii zvýšil a ukázalo se, že staré postupy již nejsou dostačující. Tento názor byl potvrzen rozvojem počítačů. Herbert A. Simon a jeho kolegové na konci padesátých let publikovali řadu prací uvádějících, jak mohou být psychologické jevy simulovány prostřednictvím počítače. Dále byla v rámci přístupu založeného na zpracování informací přehodnocena řada psychologických konceptů. Noam Chomsky, jehož kniha Syntaktické struktury (v ang. orig. Syntactic Structures) z roku 1957 dala podnět k prvním základním analýzám jazyka a ke vzniku psycholingvistiky a byla dalším důležitým podnětem pro psychologii.

Lingvisté se začali zabývat mentálními strukturami potřebnými pro porozumění jazyku a jeho produkci. V padesátých letech se začala výrazně rozvíjet neuropsychologie. V průběhu 20. století se tedy těžiště zájmu psychologů vrátilo do stejného místa, odkud původně vyšlo, ke sledování vnitřních duševních struktur a procesů, tentokrát ale s novými a lepšími nástroji zkoumání. Souběžně vznikalo větší množství dílčích psychologických směrů, které však již nebyly v tak ostrém sporu.

Současný vývoj

- V současnosti už nejsou jednotlivé psychologické přístupy tolik vyhraněné a většina historických směrů je stále mezi psychology populární. Velký důraz je dnes kladen na využití počítačů a modelování lidské psychiky prostřednictvím psychometrických postupů. V posledních 20 letech se stávají stále populárnější také postmoderní psychologické směry jako například diskurzivní psychologie, která se zaměřuje na vnímání světa jednotlivcem a na způsob budování individuální zkušenosti, nebo kritická psychologie, kritizující mainstreamovou psychologii a způsob jejího nahlížení na psychopatologii